

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕТРЕНКО АНДРІЙ АРНОЛЬДОВИЧ

УДК 94(477):929:2-3"18"

**МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ГАЛИЦЬКИЙ
ПЛАТОН (ГОРОДЕЦЬКИЙ):
АДМІНІСТРАТИВНА, РЕЛІГІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ТА
МІСІОНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Спеціальність 07.00.01 – історія України

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

КИЇВ – 2016

Дисертацією є рукопис
Роботу виконано на кафедрі давньої та нової історії України
історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Ульяновський Василь Іринархович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри давньої та нової історії України

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Андрушишин Богдан Іванович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
декан факультету політології та права

кандидат історичних наук
Кізлова Антоніна Анатоліївна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
докторант кафедри історії
факультету соціології та права

Захист відбудеться 24 жовтня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.20 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 349).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58).

Автореферат розісланий 23 вересня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук, доцент

О. І. Божко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЇ

Структура дисертації обумовлена об'єктом, предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (107 сторінки, 962 найменування) та чотирьох додатків (29 сторінок). Загальний обсяг дисертації – 301 сторінка.

Вступ. Актуальність дослідження. Вивчення життя й діяльності непересічних церковних лідерів останнім часом набуває все більшої популярності й навіть гостроти на сторінках історії України. Якщо знакові особистості середньовіччя та модерної доби цікаві з точки зору започаткування певних традицій та створення ними видатних пам'яток духовного й матеріального штибу, то духовні керманічі ХІХ ст. цікаві тим, що їх досвід, головні сфери діяльності та наслідки діянь є дзеркалом нашого сьогодення.

Незгасаючий інтерес до вивчення діяльності митрополита Київського і Галицького Платона (Городецького), зумовлений актуальністю його минулого релігійного досвіду для сучасного життя в Україні, де залишаються неврегульованими питання: канонічний інструментарій міжрелігійного діалогу, духовно-історичне вихованням молоді, запровадження екуменічного діалогу, реалізація концепції соборноправності. Всі ці та інші суголосні нашому часу сфери діяльності митрополита Платона однозначно актуалізують його особу для нашого сучасника й спричиняють до потреби комплексно дослідити сфери адміністративної, релігійно-просвітницької та місіонерської діяльності митрополита Платона, розкрити роль архіпастиря в релігійному та духовно-інтелектуальному житті Київської єпархії (1882 – 1891 рр.).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано у межах програми науково-дослідницьких робіт «Історія формування і розвитку Української держави», затвердженої вченою радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (державний реєстраційний номер № 01БФ046-01).

Мета дисертаційної роботи полягає у висвітленні особи митрополита Київського і Галицького Платона (Городецького) через комплексне дослідження його адміністративної, релігійно-просвітницької та місіонерської діяльності, розкриття ролі архіпастиря в релігійному і духовно-інтелектуальному житті Київської єпархії та міжцерковному й міжконфесійному діалозі.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

- розглянути висвітлення постаті митрополита в історіографії;
- з'ясувати інформаційний потенціал джерельної бази дослідження;
- дослідити реформи митрополита Платона (Городецького) в контролюючій та судово-наглядовій системах Київської єпархії;
- висвітлити розвиток ідеї соборноправності;
- розкрити заходи Київського митрополита щодо покращення матеріального становища парафіяльного духовенства в єпархії;

- висвітлити релігійно-просвітницьку програму митрополита Платона, з'ясувати особливості її втілення;
- показати роль архіпастиря у відродженні церковнопарафіяльних шкіл в епархії;
- проаналізувати типологію та мотивацію спрямованості місіонерської діяльності Платона (Городецького);
- системно розкрити місіонерсько-апологетичну діяльність Київського митрополита та з'ясувати її результативність.

Об'єктом дослідження є постать Платона (Городецького), як духовно-інтелектуального керівника Київської епархії, адміністратора, просвітника та місіонера Православної Церкви в Україні.

Предметом дослідження є програма та діяльність митрополита Київського і Галицького Платона (Городецького) в адміністративній, релігійно-просвітницькій та місіонерській сферах життя Київської епархії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період перебування Платона (Городецького) на Київській кафедрі (1882 – 1891 рр.). Разом з тим, для поглибленого осмислення духовно-інтелектуальної складової програми дій владики Платона, ми вдаємось до порівняльного аналізу його досвіду щодо адміністративної, релігійно-просвітницької та місіонерської діяльності на таких попередніх кафедрах РПЦ: Литовська (з 1843 р.), Псковська (з 1848 р.), Ризька (з 1850 р.), Донська (з 1867 р.), Херсонська (з 1877 р.), та досліджуємо процес становлення його особистості в духовних навчальних закладах (1811-1827 рр.).

Географічні межі дослідження локалізовані територією Київської епархії, що на той час збігалася з межами Київської губернії. Водночас, в рамках сучасної методології, в дослідженні позначені стосунки Платона (Городецького) з представниками «світового» Православ'я та іншими релігійними угрупованнями, як в межах Російської імперії, так і за кордоном.

Методологічну основу дисертації складають принципи об'єктивності та історизму, а також релігійної незаангажованості; застосовуються загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціальні методи дослідження.

В роботі використані методи історичної антропології, біографіки, інтелектуальної історії.

Біографістика/біографіка дає можливість через багатогранну діяльність митрополита Платона розкрити його внутрішній світ, світоглядну систему на тлі загальних процесів світського та церковного життя в Україні останньої чверті XIX ст.

Екзистенційно-антропологічний підхід в біографістиці надає можливість побачити постать митрополита Платона «очима» його сучасників. Такий підхід дозволяє дослідити сприйняття суспільством образу архіпастиря, розкрити алгоритм функціонування Православної Церкви і висвітлити стосунки митрополита Платона з різними соціальними групами та представниками християнських деномінацій.

Завдяки застосуванню методів духовно-інтелектуальної історії, розкриваються релігійно-культурні, гуманітарно-соціальні компоненти у

сприйнятті митрополитом Платоном зовнішнього інтелектуального «світу» світських та церковних діячів і самого себе в його контексті.

Лінгвістичний підхід надає можливість з'ясувати, як митрополит Платон сприймався у системі різноманітних зв'язків тогочасного суспільства й самовиражався в текстах різного спрямування.

Метод джерельної евристики дозволив виявити неактуалізовані групи джерел, котрі розкривають найважливіші сфери діяльності митрополита Платона в еволюції хронотопу.

Зважаючи на специфіку релігійно-публічної діяльності Платона (Городецького), були застосовані методи богословських, філософських і соціологічних наук.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що дисертація є новим комплексним дослідженням діяльності Київського і Галицького митрополита Платона (Городецького) у вітчизняній та зарубіжній, світській і конфесійній історіографії. До наукового обігу вперше запроваджуються численні неактуалізовані архівні джерела, які дозволили концептуально розглянути заявлені дослідницькі завдання щодо адміністративної діяльності митрополита Платона на Київській кафедрі. З нових позицій проаналізовані ідеї митрополита Платона та способи їх втілення щодо розвитку церковнопарафіяльних шкіл в Київській єпархії. Більш поглиблено розглянута духовно-інтелектуальна складова релігійно-просвітницької діяльності Київського митрополита. Уточнені типологія та мотивація місіонерської діяльності архіпастиря.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні історії Православної Церкви та історії України ХІХ ст., у розробці спеціальних історичних та богословських курсів, навчальних програм та посібників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи обговорювалося на чотирьох міжнародних наукових конференціях різного рівня, зокрема: «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства. Міжнародні науково-практичні конференції «Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Одеса, 17-18 липня 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція музею історії Десятинної церкви (Київ, 24 листопад 2013 р.; Київ, 13 листопада 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених «Шевченківська весна» (Київ, 7 квітня 2016 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано одинадцять статей, 5 з яких – у наукових фахових виданнях, у тому числі одна стаття – у зарубіжному науковому виданні. Окремі положення та результати дослідження додатково відображені у 6 публікаціях тез та виступів на наукових конференціях.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Перший розділ «**Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження**» складається з двох підрозділів, де розглянуто історіографію теми та проаналізовано її джерельну базу.

У підрозділі 1.1. «*Аналіз історіографії*» простежено еволюцію історіографії теми.

До першого періоду історіографічного творення образу митрополита Платона відноситься дореволюційна історіографія, котра має виразне офіційно-православне спрямування та цензурні дозволи духовного відомства. Вживаємо концепт «дореволюційна історіографія» з огляду на її ідейну монолітність стосовно відношення до віри, православ'я та погляду на особливу позитивну роль церковної ієрархії в духовному житті суспільства.

Біографічні праці про «докиївські» періоди архіпастирського служіння владики Платона репрезентовані публікаціями, автори яких (О. Князева та І. Правдіна, М. Снесарьова), давали загальні оцінки та конкретну інформацію про єпископське служіння Платона (Городецького) на попередніх кафедрах РПЦ. Зазначені розвідки мають інформаційно-описовий характер, наповнений фактологічним матеріалом з винятково позитивною характеристикою діяльності архіпастиря й відповідають прийнятим тогочасним вимогам щодо опису життя й діяльності ієрархів Церкви.

Автобіографічна інформація про дитинство та роки навчання митрополита вміщена в спеціальних статтях-спогадах на шпальтах «Киевские Епархиальные ведомости»¹. Автори цих публікацій робили записи оповідей митрополита під час короткочасних поїздок до рідної Тверського губернії (1882-1886 рр.). Оприлюднення цих текстів в офіційному єпархіальному виданні, дозволяє розглядати їх не лише в джерелознавчому ключі, але й в історіографічному ракурсі, оскільки означені тексти створювали певний образ владики в середовищі пастви та задавали тон і пропонували певний матеріал для наступних біографів ієрарха.

Історіографію власне «київського» періоду діяльності митрополита Платона розпочинає окреме не авторизоване видання², яке увібрало матеріали попередніх біографічних публікацій та інформаційних статей тогочасної

¹ Пребывание Высокопреосвященнейшего Платона, митрополита Киевского и Галицкого, в Твери 19 – 22 числа мая 1884 г. // Киев. епарх. ведомости. – 1884. – № 15. – С. 653 – 671; Посещение Твери Высокопреосвященнейшим Платоном митрополитом Киевским 28 ноября 1885 г. // Киев. епарх. ведомости. – 1885. – № 2. – С. 62 – 68; Пребывание в Твери Высокопреосвященнейшего Платона, митрополита Киевского и Галицкого 31 марта 1886 г. // Киев. епарх. ведомости. – 1886. – № 9. – С. 403 – 405.

² Новый архипастырь Киевский и Галицкий Высокопреосвященный Митрополит Платон. – К.: Тип. Киево-Печерской Лавры, – 1882. – 50 с.

періодици, що надає можливість проаналізувати процес «стандартизації» цілісного образу владики Платона від народження й до переїзду в Київ.

Епізодичні інформативні відомості про діяльність архіпастиря, які синхронізовані з висвітленням різних конкретних чи регіональних проблем історії РПЦ, містяться в працях з історії окремих єпархій та духовних навчальних закладів (М. Андронікова, М. Ізвекова, С. Петровського, В. Колосова, С. Ярона). Ці публікації засвідчували наявність спільного (єдиного) «канону» друкованої продукції про церковних ієрархів, котрий характерний для всього ХІХ ст. й отримав визнання цензурного комітету Св. Синоду.

Найбільш фактографічними біографічними виданнями є окремі ювілейні життєписи³ Платона (Городецького), некрологи⁴ та меморіальні публікації на річниці шанування владики⁵. Майже всі вони описують загальні здобутки архіпастиря на церковній ниві й менше містять конкретної біографічної інформації, що зумовлюється особливостями цих жанрів з чисельними похвалами, епітетами й порівняннями.

Дореволюційна історіографія, ґрунтуючись на значному фактографічному матеріалі, все ж переважно має описово-інформативний характер з загальноприйнятому конфесійному і політичному контексті підцензурної офіційної доктрини Російської імперії.

Другий період вивчення постаті митрополита Платона розпочинає нова доба в історії України – революція, діяльність українських урядів 1917-1920 рр. та встановлення радянської влади. Політичний процес сприяв тому, що після незначної доби зі спробами реформувати синодальну систему РПЦ через собори

³ Сорокалетие архипастырского служения Высокопреосвященнейшего Платона митрополита Киевского и Галицкого (8 сентября 1883 г.). – К.: Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1883. – 52 с.; Никольский Н. Шестидесятилетие должностной деятельности Высокопреосвященнейшего Платона, митрополита Киевского и Галицкого / Н. Никольский. – К.: Тип. Киево-Печерской Лавры, 1887. – 253 с.

⁴ Б-в А. Некролог Высокопреосвященного Платона, митрополита Киевского и Галицкого / А. Б-в // Тр. Киев. духов. акад. – 1891. – № 11. – С. 1-20.; Некролог (Митрополит Киевский и Галицкий Платон) // Киев. епарх. ведомости. – 1891. – № 20. – С. 470 – 782.; Речь профессора академии Василия Певницкого, сказанная после 6-й песни канона // Тр. Киев. духовной акад. – 1891. – № 11. – С. 31-35.; Речь сказанная студентом Федором Шевелевым перед опущением в могилу тело скончавшегося митрополита Платона // Тр. Киев. духовной акад. – 1891. – № 11. – С. 35-38.; Киевский митрополит Платон // Рус. паломник. – 1891. – № 45. – С. 705-707.

⁵ Флоринский И. (протоирей). Памяти Высокопреосвященнейшего Платона, митрополита Киевского (октябрь 1 дня 1891 года) / И. Флоринский (протоирей). – М. Унив. тип., 1893. – 12 с.; Венок на могилу члена Святейшего Синода, Высокопреосвященного Платона митрополита Киевского и Галицкого / сост. крестьянин-самоучка М. В. Карасев по поводу 100-летия со дня рождения в Бозе почившего знаменитого иерарха (2 мая 1803 г. – 2 мая 1903 г.). – СПб.: Тип. А. В. Орлова, 1903. – 420 с.

в Москві (1917 р.) та Києві (1918 р.), радянська ідеологія взагалі заперечила релігійний світогляд і переслідувала Церкву як інституцію. Публікації з вітчизняної церковної історії трансформувалися виключно в інтересах атеїстичного радянського режиму, де Православна Церква була представлена як ворожий елемент.

Після 1917 р. розвиток дореволюційного православного напрямку історичних студій з церковної проблематики був продовжений завдяки появі еміграційної конфесійної історіографії (митр. Мануїл (Лемешевський)⁶, І. Смолич⁷). Вони оцінювали Православну Церкву в Україні як невід'ємну частину РПЦ. У цих працях хоч і зберігався інтерес до історії Київської єпархії, але постать митрополита Платона згадувалася лише принагідно.

Сучасна історіографія представлена конфесійною та світською спрямованістю. Еміграційна російська православно-богословська історіографія стала базою для розвитку сучасної російської історіографії. В контексті зазначеної нами теми, особливу увагу привертає дослідження С. Алексєєвої⁸ щодо реформування вищих адміністративної та судово-наглядової систем устрою РПЦ після 1861 р. Оцінюючи роль Платона (Городецького) у проведенні реформ, авторка лише епізодично заторкнула концепцію адміністративних перетворень Київського митрополита.

Інший вектор сучасної історіографії представлений авторами українсько-православного спрямування (Д. В. Степовик,⁹ В. Г. Меша¹⁰, а також ієрарх УАПЦ архієпископ Ігор (Ісіченко)¹¹). Всі вони досліджують церковну історію, використовуючи як базове поняття «українське православ'я». В цьому ключі постать митрополита Платона не привернула належної уваги дослідників.

Сучасні світські дослідники історії Церкви в Україні досліджують всі конфесії, але не конкретизують діяльність митрополита Платона (Г. М. Надтока¹², Т. О. Палладіна¹³). Натомість певний прорив спостерігається у

⁶ Русские православные иерархи. 992–1892: Биографический словарь: Т. 1–3 / Митрополит Мануил (Лемешевский). – М.: Изд-во Сретенского монастыря, 2002–2004. – Т. 1–3. – 544, 608, 488 с.

⁷ История Русской Церкви. – Кн. 8: Смолич И. К. История Русской Церкви. 1700–1917. – М., 1995. – Ч. 1. – 800 с.

⁸ Алексеева С. Проекты реформы Святейшего Синода 2-й половины XIX века / С. Алексеева // Вестник ПСТГУ II: История. История Русской Православной Церкви. – 2005. Вып. 1. – С. 5–23.

⁹ Степовик Д. Історія Києво-Печерської Лаври / Д. Степовик. – К.: Вид. відділ Укр. православної церкви Київ. Патріархату, 2001. – 554 с.

¹⁰ Меша В. Г. Конфесійний та суспільний аспекти розвитку православної церкви в Україні 1875–1990 років / В. Г. Меша. – Донецьк: Норд-Прес, 2007. – 354 с.

¹¹ Ігор Ісіченко, архієпископ. Історія Христової Церкви в Україні. – Харків: Акта, 2014. – 760 с.

¹² Надтока Г. М. Діяльність православної місії в Україні на зламі XIX–XX століть / Г. Надтока // Укр. релігієзнавство. – 1999. – № 10. – С. 14–22.

вивченні в Київській губернії старообрядництва (С.В. Таранець¹⁴) та штундизму (Л. М. Шугаєва¹⁵ та В. І. Любашенко¹⁶) за часів митрополита Платона. Проте особистість владики Платона в цих працях розглядається в контексті загальної системи утисків та прозелітизму РПЦ в інославному середовищі.

У численних дослідженнях з історії Київської єпархії та шкільництва В. С. Перерва¹⁷ звертається й до постаті митрополита Платона (Городецького), зупиняючись на окремих епізодах його біографії та діяльності в конкретному контексті.

Рекламна «монографія» про митрополита Платона (Городецького) анонімного «автора» Джессі Рассела¹⁸ – це просте перевидання російською мовою загальнодоступних статей, розмічених у вільній багатомовній онлайн-енциклопедії «Вікіпедія» з тегою «Платон Городецький». Публікація не є авторською розвідкою, тому й не становить наукового інтересу, хоча й актуалізує саме ім'я митрополита.

Епізодично постать митрополита Платона згадується у дисертаційних роботах О. А. Чиркової та В. С. Перерви¹⁹. Фрагментарність інформації щодо

¹³ Палладіна Т. О. Римо-католицька церква у Києві / Т. О. Палладіна. – К.: Київсько-Житомирська «Дієцезія», 2002. – 108 с.

¹⁴ Таранец С. В. Старообрядничество города Киева и Киевской губернии / С. В. Таранец / НАН Украины. Ин-т укр. археографии и источниковедения им. М. С. Грушевского. Музей ист. и культуры русского старообрядчества Украины. – К., 2004. – 350 с.

¹⁵ Шугаєва Л. М. Православне сектантство в Україні: суспільно-духовні витоки, особливості трансформації: дис. на здобуття наук. ступення д-ра філософ. наук: спец. 09.00.01 «Онтологія та теорія пізнання» / Л. М. Шугаєва. – К., 2007. – 21 с.

¹⁶ Любашенко В. Історія протестантизму в Україні / В. Любашенко. – К.: Поліс, 1996. – 350 с.

¹⁷ Перерва В. С. Покровська церква міста Фастова. Історичний нарис / В. С. Перерва. – Біла Церква: вид. О. В. Пшонківський, 2007. – 36 с.; Перерва В. С. Православне Надросся у ХІХ столітті / В. С. Перерва. – Біла Церква: вид. О. В. Пшонківський, 2004. – 256 с.; Перерва В. С. Тетіїв і Тетіївщина: з православної спадщини. Історичний нарис / В. С. Перерва. – Біла Церква: Вид. О. В. Пшонківський, 2006. – 36 с.; Перерва В. Графи Браницькі: підприємці та меценати. – Біла Церква: Видавець Пшонківський О. В., 2010. – 270 с.; Перерва В. С. Історія шкільництва в містах і селах Київщини ХІХ – початку ХХ ст. / В. С. Перерва. – Біла Церква: вид. О. Пшонківський, 2008. – 672 с.; Перерва В. С. Церковні школи в Україні (кінець ХVІІІ – поч. ХХ ст.): забутий світ. – Біла Церква: Видавець О. В. Пшонківський, 2014. – Т. І. Загальна частина. – 576 с. + 32 с. іл.

¹⁸ Jessi Russell, Roland Cohn. Платон (Городецкий) / J.Russell, C.Roland – 2012. – 100 с.

¹⁹ Чиркова О. А. Православна церква в Україні в кінці ХVІІІ – ХІХ ст. (на матеріалах „Киевских епархиальных ведомостей”, „Полтавських епархиальных ведомостей”, „Черниговских епархиальных ведомостей”): дис. на здобуття наук.

діяльності митрополита Платона у цих студіях обумовлена іншими дослідницькими завданнями авторів.

Найновішим дослідженням постаті Платона (Городецького) на сьогодні є дисертаційне дослідження Н. В. Баранової²⁰. Попри об'ємність роботи й відтворення певного фактажу, автор не здійснила реконструкцію програмних засад архіпастиря на Київській кафедрі, яка дозволяє коректно декодувати усю діяльність владики Платона на Київській кафедрі. Дослідниця не залучила всієї можливої джерельної бази, що обмежило основні висновки й конкретику реконструкції діяльності митрополита Платона у визначених напрямках. Образ митрополита Платона вона намагається відтворити без насвітлення його головної діяльності – адміністративної, яка була визначальна для всіх названих тематичних напрямків. Натомість, авторка більше акцентує увагу на приватному напрямі діяльності архіпастиря у суспільно-громадському житті Київської єпархії (благодійному, освітянському), ніж церковному (адміністративному, релігійно-просвітньому). Залишення без належної уваги адміністративної функції митрополита, призвело до того, що дослідниця не використала у повному обсязі не лише архівні документи органів управління Київської єпархії, але й джерела з особового архіву Платона (Городецького). Відтак, висновки Н. В. Баранової наповнені неоднозначністю та невиразністю оцінок діяльності митрополита Платона.

Зокрема, дослідниця вважає, що багатогранність у благодійній діяльності митрополита Платона призвела до послаблення економічного розвитку Київської єпархії: «...ефективність розподілу благодійних ресурсів суттєво знижувалась через надмірне фінансування різноманітних акцій православної церкви, спрямованих на потреби інших регіонів Росії та зарубіжжя»²¹. Усупереч цьому архівні джерела свідчать, що Платон (Городецький) віддавав перевагу на фінансову підтримку саме київським православним обителям та святиням. Наприклад, архіпастир перенаправив кошти вірянина Альбранда (300 рублів), призначені афонському Пантелеймонівському монастирю, на «древний Межигорский монастырь, который не имеет средств для дальнейшего существования»²².

Не використання богословських методів дослідження у вивченні місіонерської діяльності митрополита Платона при існуванні різних

ступення канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / О. А. Чиркова – К., 2001. – 191 с.; Перерва В. С. Статус єпархіальних органів влади та парафіяльного священництва в Київській митрополії наприкінці XVIII – XIX ст.: дис. на здобуття наук. ступення канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В. С. Перерва – К., 1998. – 168 с.

²⁰ Баранова Н. В. Освітня, благодійна та місіонерська діяльність митрополита Київського і Галицького Платона Городецького (1882 – 1891 рр.): дис. на здобуття наук. ступення канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Н. В. Баранова – К., 2011. – 316 с.

²¹ Там само. – С. 101.

²² ІР НБУВ. – Ф. 174. – Спр. 3082. – Арк. 1. зв.

християнських деномінацій в Київській єпархії, спричинило простий нарисовий фактологічний характер праці. Автор застосовувала описовий метод і принцип прямої порічно-хронологічної послідовності у викладі матеріалу. Відтак, виявивши загальний місіонерський метод митрополита Платона, типологія та програма місіонерської діяльності архіпастиря виявилися нерозкритими. Окрім того, попри зазначення позитивного внеску архіпастиря у благодійницьку, освітянську і місіонерську сфери, образ митрополита подається все ж негативно лише на тезі, що архіпастир належав до «панівної» Православної Церкви, тому «виявився причетним до русифікаційних процесів та дискримінації іновірчих громад і церков в Україні»²³. Тож, митрополит Платон у дисертації Н. В. Баранової репрезентований очима світського дослідника на духовного лідера, без необхідного застосування науково-богословського методу та повноцінного розуміння ролі митрополита Платона у внутрішніх та зовнішніх процесах Православної Церкви в Україні останньої чверті XIX ст. Все зазначене спричиняє потребу в новому, більш ґрунтовному та аналітичному дослідженні діяльності митрополита Платона на Київській кафедрі.

Отже, огляд історіографії демонструє, як кожна доба представляла інший образ митрополита Платона (Городецького) через історичні студії як церковних, так і світських авторів. Всі згадані праці або доволі суб'єктивно й сервілістично (дореволюційні праці), або звужено-конфесійно (праці церковних істориків) або фрагментарно (спеціалізовані праці сучасних авторів з історії Церкви в Україні останньої чверті XIX ст.) розкривають постать митрополита. Тож залишається актуальним поглиблений аналіз діяльності Київського митрополита Платона на широкому тлі життя Церкви, України та загальних соціально-політичних реалій останньої чверті XIX ст.

У підрозділі 1.2. *«Джерельна база дослідження»* здійснено огляд основних груп джерел, використаних автором дисертаційного дослідження. З огляду на те, що метою роботи є дослідження київського періоду діяльності Платона (Городецького), основний масив джерельної бази було використано з фондів київських архівів: Центрального державного історичного архіву України, м. Київ, Інституту рукопису НБУ ім. В. І. Вернадського НАН України, Державного архіву м. Києва, Державного архіву Київської області. Використані джерела систематизуємо за принципом особливостей подачі інформації в них.

Церковні та світські нормативні акти (зовнішні – вищих органів управління РПЦ, та внутрішні – місцевих органів управління Київської єпархії). Зміст цих джерел вказує на регламентацію адміністративної, просвітницької та місіонерської діяльності Православної Церкви, що знайшли відбиток у концептуальній програмі безпосередньої діяльності митрополита Платона. Запровадження до наукового обігу зовнішніх церковно-нормативних актів застосовується в комплексному аналізі з різними нормативними документами органів управління Київської єпархії. В «Реєстрах Канцелярии Киевского

²³ Баранова Н.В. Освітня, благодійна та місіонерська діяльність митрополита Київського і Галицького Платона Городецького... – С. 152.

митрополита» за 1882-1890 рр. ЦДІАК України (Ф. 182) викладений зміст паперів на ім'я Платона (Городецького) з резолюціями Київського митрополита.

Джерела особових фондів Платона (Городецького): ЦДІАК України (Ф. 192) та ІР НБУ імені В. І. Вернадського (Ф. 174), надають можливість застосувати мікроісторичний підхід у вивченні постаті митрополита Платона на численних особистісних рівнях різного ступеня наближення до історичного діяча.

Інформаційно-статистичні джерела дозволяють зіставити кількість населення за конфесійною приналежністю з архівними звітами-актами Київської духовної консисторії. Загальні відомості про положення Київської єпархії та її статистичні дані на період митрополитства Платона знаходимо у виданнях «Памятная книжка Киевской епархии» за 1882 – 1891 рр.

Періодичні видання Київської єпархії «Киевские епархиальные ведомости», «Руководство для сельских пастырей», «Труды Киевской Духовной Академии» останньої чверті ХІХ ст. важливі як загалом (щодо концепції видань та рівня подачі публічності інформації), так і окремими тематичними статтями. Публічний характер видань прямо або опосередковано розкриває адміністративне, релігійно-просвітницьке та місіонерське становище Київської єпархії за часів служіння владики Платона.

Широка й різноманітна джерельна база, дає можливість по-новому інтерпретувати постать митрополита Платона, розкрити код самоідентифікації архіпастиря, порівняти його образ з оціночним матеріалом його сучасників, та представити архіпастиря на тлі загальних історичних процесів.

Другий розділ «**Церковно-адміністративні реформи в Київській єпархії за митрополита Платона (Городецького)**» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «**Реформи в контролюючій та судово-наглядівій сферах Київської єпархії**» визначається прихильність митрополита Платона до адміністративного устрою ранньохристиянської Церкви, яка спонукала його до втілення ідеї децентралізації влади обер-прокурора Св. Синоду. Митрополит Платон не лише адміністративно-духовно опікувався Київською єпархією, але запровадив реформи адміністративного управління своєї кафедри за принципом децентралізації (переформатування інститутів благочинних та духовних слідчих, відкриття третього Канівського вікаріатства) та соборноправності (проведення архієрейського з'їзду «Південно-Західного краю» в Києві 1884 р.). Адміністрування митрополита Платона підносило Київську єпархію на загальноцерковному адміністративному рівні, як важливий центр соборної думки й вираження ідеології місіонерства.

У підрозділі 2.2. «**Матеріальне становище парафіяльного духовенства**» проаналізовано політику митрополита Платона щодо покращення економічного становища православного кліру. Архіпастир збільшив кількість самостійних парафій та вперше запровадив емеритальну касу (нова система пенсійного нарахування за віковим принципом) в Київській єпархії з урахуванням досвіду діючих емеритур у РПЦ. Існуюча законодавча система в Російській імперії щодо матеріального забезпечення православного кліру та його пенсійного

забезпечення не покращувала матеріального становища священно- та церковнослужителів наприкінці XIX ст.. Неможливість змінити ситуацію спонукала митрополита Платона особистим коштом допомагати багатьом нужденним клірикам та вірянам, про що свідчать численні листи-звернення на ім'я архіпастиря та призначення їх авторам одноразових або постійних виплат.

Третій розділ **«Релігійно-просвітницька програма та церковно-освітня реформи владики Платона»** складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. **«Релігійно-просвітницька програма»** розкрито релігійно-просвітницьку програму митрополита Платона (Городецького). Архіпастир передбачав втілити інформаційно-сакральну, інтелектуально-навчальну та морально-виховну складову просвітництва. Владика створив інформаційне поле для популяризації християнських святинь Київської єпархії, яке актуалізувало ідею: Київ – духовно-символічний образ «святого Єрусалиму». Наслідком чого, збільшилася кількість релігійно-просвітницьких центрів з безкоштовними бібліотеками та недільними читаннями.

У підрозділі 3.2. **«Реформування церковнопарафіяльних шкіл»** досліджено адміністративну діяльність Платона (Городецького) щодо церковнопарафіяльних шкіл [надалі ЦПШ]. Архіпастир посилив систему контролю за діяльністю ЦПШ (підпорядкування вищим єпархіальним органам влади), підвищив акредитацію ЦПШ (розширив світсько-прикладні предмети, дбав про підготовку кваліфікованих кадрів), поліпшив матеріальне становище ЦПШ. Наслідком архіпастирської діяльності щодо ЦПШ стало збільшення кількості ЦПШ в єпархії.

Четвертий розділ **«Місіонерська діяльність митрополита Платона»** складається з двох підрозділів.

У підрозділі 4.1. **«Місіонерський імператив та прояв елементів екуменізму в діяльності митрополита»** розкрито місіонерську діяльність митрополита Платона, як своєрідний код всієї діяльності Київського архіпастиря. Його місіонерській напрям передбачав виключно мирні методи: принцип «миру», який спрямований на запровадження діалогу («мир-возз'єднання»), пошук спільних релігійних («мир єдності у Христі») та моральних елементів («єдність у мирі»).

Митрополит Платон запровадив елементи екуменізму, застосовуючи ідею христоцентричності, рівноправ'я між церквами, народовладдя, християнської любові у стосунках з Римо-Католицькою Церквою (промова Київського митрополита у костелі міста Коростишева у 1883 р.). Подібна місіонерська спрямованість була новим явищем хоч і не зрозумілим для тогочасного християнського середовища, але може цілком вважатися проявом форми співіснування Православ'я і Католицизму з елементом релігійної терпимості.

У підрозділі 4.2. **«Місіонерська протиштундистська програма архіпастиря в Київській єпархії»** розкривається протиштундистська апологетична місія, яку започаткував митрополит Платон (Городецький) в Київській єпархії. Архіпастир створив спеціальний місіонерський апарат з пірамідальною системою функціонування, мета якого – знищити штундизм

(різновид протестантської течії) як явище та припинити інославний прозелітизм на історичній території Православної Церкви. Статистичні джерела засвідчують, що результатом апологетичної програми владики Платона стало припинення поширення штундизму в Київській єпархії.

У **Висновках** узагальнено результати дисертаційного дослідження і викладено основні положення, що виносяться на захист:

– Виявлено, що образ митрополита Платона (Городецького) еволюціонував у історичних студіях церковних і світських авторів упродовж більш ніж століття. Прижиттєві біографічні видання і сам владики Платон у своїх спогадах розкривали основні напрями архіпастирської діяльності виключно в позитивному ключі. Саме ці праці стали підґрунтям для сучасних наукових історико-церковних студій в Україні та загальної популяризації постаті митрополита Платона. В сучасний період історіографії Київський митрополит знову став предметом дослідження вітчизняних історичних студій, які лише фрагментарно розкривають образ архіпастиря.

– З'ясовано, що стан джерельної бази теми визначається наявними опублікованими та неопублікованими джерелами. Кожен із видів джерел дозволяє розкрити іншу іпостась архіпастиря, виявити його роль у різних сферах життя Київської єпархії. Загалом, джерельна база дозволяє в повній мірі дослідити адміністративну, релігійно-просвітницьку та місіонерську діяльність митрополита Платона.

– Встановлено, що ключ до розуміння діяльності митрополита Платона поданий у його першій офіційній промові в Софії Київській у сані митрополита, де зазначається адміністративна, релігійно-просвітительська та місіонерська спрямованість програми дій архієрея. Головні принципи програми ґрунтуються на поєднанні кафолічності як складової устрою ранньохристиянської Церкви, популяризації «святого Києва» та синергії з київськими святими угодниками Божими у місіонерській справі.

– Досліджено, що адмініструванні реформи Платона (Городецького) передбачали відокремлення судової системи від контролюючої в місцевих органів духовної влади. Процес децентралізації адміністративно-судових органів єпархіального управління не вплинув на послаблення митрополичої влади. Відкриття третього (Канівського) вікаріатства посилило контроль митрополита Платона у загальній системі управління єпархією. Крім того, наявність трьох київських вікаріїв підносила Київську єпархію серед інших митрополій РПЦ.

– Виявлено, що зусиллями митрополита Платона в Києві фактично відбулося самостійне одноразове відновлення класичної ідеї соборноправності Православної Церкви в Україні (з'їзд архієреїв «Південно-Західного краю» 1884 р.), що вказує на прихильність Київського митрополита до адміністративного устрою ранньохристиянської Церкви.

– Доведено, що митрополит Платон намагався покращити матеріальне становище православного кліру та їх сімей. Наслідком чого, збільшилася кількість самостійних православних парафій, була вперше запроваджена емеритальна каса (нова система пенсійного нарахування за віковим принципом),

надавалась фінансова підтримка багатьом нужденним клірикам та вірянам на їх листи-прохання.

– З'ясовано, що митрополит Платон усіляко підтримував прагнення духовно-інтелектуальних діячів щодо інтерпретації древнього сакруму Києва як образу «Єрусалиму – Святого Граду» у інформаційно-сакральному, інтелектуально-навчальному та морально-виховному просвітницькому вимірах. Наслідком чого, були задіяні загальноприйняті богослужбові, храмово-архітектурні, іконно-релікварні релігійні форми популяризації сакруму Київської землі, релігійно-просвітницькі центри з безкоштовними бібліотеками та недільними читаннями, православно-просвітницькі братства та товариства.

– Встановлено, що адміністративна діяльність Платона (Городецького) щодо ЦПШ була спрямована на посилення системи централізації, на підвищення рівня викладання, поширення світсько-прикладних предметів. Кадрова політика київського архієпископа щодо ЦПШ була спрямована на скорочення вакантних учительських посад шляхом надання можливості дяконам та мирянам викладати в церковних школах за згодою засновників церковних шкіл – священників. Покращити матеріальне становище ЦПШ митрополит Платон намагався за допомогою благодійницької діяльності меценатів, офіційних внесків місцевого населення Київської єпархії та власних пожертв з коштів на утримання митрополита. Результатом реформ ЦПШ стало їх збільшення, однак воно відбувалося пропорційно приросту населення в Київській губернії. Таким чином, Православна Церква в Україні за часи митрополитства Платона зберігала вплив на початково-освітнянську сферу без прозелітизму в іновірному середовищі.

– Визначено типологію, мотивацію та методи місіонерської програми Київського владика. Виключно мирні методи місіонерської діяльності митрополит Платон застосовував при веденні діалогу зі старообрядцями, пошуку спільних релігійних рис з католиками або моральних принципів з іудеями та іншими релігійними течіями. Елементи екуменізму щодо представників Римо-Католицької Церкви включали: христоцентричність, рівноправ'я між Церквами, народовладдя, принцип християнської любові.

– Виявлено, що іншою складовою місіонерської програми митрополита Платона була «контрреформація», яка була спрямована на боротьбу зі штундизмом та загальноінославною прозелітизмом. Протиштундистська місія в Київській єпархії була складним та локальним явищем, оскільки штундизм поширювався в різних куточках єпархії. Збільшення чисельності штундистів за митрополитства Платона на Київській кафедрі дає підставу вважати, що запроваджена інформаційна протиштундистська місія була орієнтована не стільки на ліквідацію самої ересі або її представників, скільки на спробу зупинити поширення штундизму та зміцнити православну віру в народі, підвищити рівень знань про Православ'я в цілому.

– Обґрунтовано, що місіонерська діяльність митрополита Платона це своєрідний код всієї діяльності Київського архієпископа. Різні погляди та методи митрополита Платона у загальній місіонерській діяльності пояснюються тим, що митрополит застосовував місіонерську дипломатію з представниками різних

релігійних деномінацій, але сприймав будь-який прозелітизм на території Київської єпархії як загрозу знищення історично-духовної та культурної основи традиційного православного сакруму Київської землі.

– Наголошено, що «київська доба» в житті митрополита Платона хоча й була найкоротшою, але стала найяскравішою, найрезультативнішою і найважливішою для архіпастирської самореалізації. Адміністративна, релігійно-просвітницька та місіонерська діяльність митрополита Платона була спрямована на відродження церковно-історичної пам'яті київської християнської пастви та її духовно-інтелектуальне виховання в контексті православної віри. На прикладі образу митрополита Платона можна спостерігати цілісну історичну епоху православно-церковного життя в Україні останньої чверті ХІХ ст. Портрет владики постає із загально притаманними всім ієрархам РПЦ цього періоду рисами, так і з низкою вкрай важливих індивідуальних особливостей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях, що відображають основні результати дисертаційного дослідження:

1. Петренко А. Адміністративна діяльність митрополита Платона (Городецького) на Київській кафедрі. / А. Петренко // Етнічна історія народів Європи. – К., 2014. – Вип. 43. – С. 40–44.
2. Петренко А. Спроба відтворення собороправності в синодальну епоху Православної Церкви в Україні. / А. Петренко // Гілея, Науковий вісник. – К., 2014. – Вип. 90. – С. 37–41.
3. Петренко А. Релігійно-просвітницька програма митрополита Київського і Галицького Платона (Городецького). / А. Петренко // Гілея, Науковий вісник. – К., 2016. – Вип. 110. – С. 63–67.
4. Петренко А. Антиштундистська апологетична місія Київського митрополита Платона (Городецький) / А. Петренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Вип. 2. – Ч. 2. – 2015. – С. 10–15.
5. Петренко А. Пути реформирования церковнопарафиальных школ Киевским митрополитом Платоном (Городецким) / А. Петренко // *Studia Warmińskie*. – Olsztyn, 2015. – Вип. 52. – С. 349–358.

Публікації, що додатково відображають результати дисертаційного дослідження:

6. Петренко А. Основні аспекти діяльності Київського митрополита Платона (Городецького) в сфері освіти (1881–1892 роки) / Причорноморський центр досліджень проблем суспільства. Міжнародна науково-практична конференція «Суспільні науки: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Одеса, 17–18 серпня 2015 р.). – Одеса, 2015. – С. 46–49.

7. Петренко А. Празднование 900-летия Крещения Руси в Киеве при митрополите Платоне (Городецком). / А. Петренко // *Opus mixtum*. – К., 2013. – Вип. 1. – С. 139–144.
8. Петренко А. Прояв місіонерського екуменізму в діяльності Київського митрополита Платона (Городецького). // *Шевченківська весна – 2016: історія: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (7 квітня 2016 р.)* – К.: Логос, 2016. – С. 89–91.
9. Петренко А. Місіонерський імператив та прояв екуменізму в діяльності Київського митрополита Платона (Городецького). / А. Петренко // *Гілея, Науковий вісник*. – К., 2015. – Вип. 100. – С. 39–43.
10. Петренко А. Матеріальне становище парафіяльного духовенства за митрополита Платона (Городецького). / А. Петренко // *Етнічна історія народів Європи*. – К., 2015. – Вип. 45. – С. 33–40.
11. Петренко А. Архиерейский съезд 1884 года в Киеве при митрополите Платоне (Городецком). / А. Петренко // *Социально-гуманитарный вестник Юга России. Научный журнал*. – Краснодар: «Пресс-Имидж», 2013. – Вип. 11. – С. 28–38.

АНОТАЦІЯ

Петренко А. А. Митрополит Київський і Галицький Платон (Городецький): адміністративна, релігійно-просвітницька та місіонерська діяльність. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – К., 2016.

Осягнення різноманітних ідей та дій митрополита Київського і Галицького Платона (Городецького) щодо церковної політики й духовного життя це – можливість розвитку духовних начал, віротерпимості, міжрелігійного діалогу, потягу до духовних чеснот та збагачення історичного і церковного досвіду для сучасних діячів Церкви й українських інтелектуалів.

Адміністративна, релігійно-просвітницька та місіонерська діяльність митрополита Платона була спрямована на відродження церковно-історичної пам'яті київської християнської пастви та її духовно-інтелектуальне виховання в контексті православної віри.

Адміністрування митрополита Платона підносило Київську єпархію на загальноцерковному адміністративному рівні, як важливий центр соборної думки й вираження ідеології місіонерства. Місіонерська діяльність митрополита Платона це своєрідний код всієї діяльності архіпастиря. Різні погляди та методи митрополита Платона у місіонерській діяльності пояснюються тим, що архіпастир застосовував місіонерську дипломатію з представниками різних релігійних деномінацій, але сприймав будь-який прозелітизм на території Київської єпархії як загрозу знищення історично-духовної та культурної основи традиційного православного сакруму Київської землі.

Портрет владики постає із загально притаманними всім ієрархам РПЦ цього періоду рисами, так і з низкою вкрай важливих індивідуальних особливостей.

Ключові слова: Платон (Городецький), митрополит, Київська єпархія, (остання чверть XIX ст.), Православна Церква, місіонерство, екуменізм, просвітництво, релігія.

АННОТАЦІЯ

Петренко А. А. Митрополит Киевский и Галицкий Платон (Городецкий): административная, религиозно-просветительская и миссионерская деятельность. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. – К., 2016.

Осознание различных идей и деятельности митрополита Киевского и Галицкого Платона (Городецкого) в отношении церковной политики и духовной жизни это – возможность развития духовных начал, веротерпимости, межрелигиозного диалога, стремления к духовным добродетелям и обогащению исторического и церковного опыта для современных ученых, деятелей Церкви и украинских интеллектуалов.

Административная, религиозно-просветительская и миссионерская деятельность митрополита Платона была направлена на возрождение церковно-исторической памяти киевской христианской паствы и ее духовно-интеллектуальное воспитание в контексте православной веры. Миссионерская деятельность Платона (Городецкого) это своеобразный код всей деятельности архипастыря. Разные взгляды и методы митрополита Платона в миссионерской деятельности объясняются тем, что архипастырь применял миссионерскую дипломатию с представителями различных религиозных деноминаций, но воспринимал любой прозелитизм на территории Киевской епархии как угрозу уничтожения исторически-духовной и культурной основы традиционной православной святости Киевской земли.

На примере личности митрополита Платона можно наблюдать целостную историческую эпоху православно-церковной жизни в Украине последней четверти XIX в. Портрет владики предстает как действенный православный администратор, просветитель и миссионер Киевской епархии с обще-присущими всем иєрархам РПЦ этого периода чертами, так и с рядом крайне важных индивидуальных особенностей.

Ключевые слова: Платон (Городецкий), митрополит, Киевская епархия, (последняя четверть XIX ст.), Православная Церковь, миссионерство, екуменізм, просвещение, релігія.

SUMMARY

Petrenko A. A. The activity of the Kiev metropolitan Platon (Gorodetsky) on the administrative, religious education and missionary directions. – The manuscript.

The thesis for a candidate's degree of historical science on speciality 07.00.01 – the history of Ukraine. – The Kiev National Taras Shevchenko University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kiev, 2016.

This thesis discusses the main directions of the administrative activities of Kyiv Metropolitan Platon (Horodetskyi) who was a brilliant ecclesiastical administrator and went down in history as an outstanding Archbishop of XIXth century. Variety of archival documents allow to consider such questions as: conversion of institutions of rural deans and spiritual investigators, restoring of traditions of convocations of bishops Congresses.

The thesis is devoted to the problem of material and pension provision of Orthodox clergy in Kyiv Diocese during the governing of metropolitan Platon (Gorodetskyi).

The numerous facts give us the grounds for thinking that the most important major engagement of the Metropolitan Platon (Gorodetskyi) in Kyiv was an independent on a one-day basis reconstruction of the ancient canonical conciliar nature of the Orthodox Church classical idea in Ukraine. That raised Bishopric of Kiev at the churchly administrative layer.

Numerous facts suggest that metropolitan Platon made a valuable contribution to the state and church relations. He solved the problem of structural and administrative, financial, human, religious nature in regard to parochial schools. Archbishop cared about the education of society in the spirit of orthodox morality. Also Platon raised the level of schooling. Due to his help the parochial schools have become more accessible to the masses. However Platon regarded such primary education as an efficient method to fight against the religious, political and social problems in society. Such religious and educational activity of metropolitan raised the level of Kiev Diocese.

Describing the missionary imperative of Kyiv metropolitan Platon (Horodetsky), we must emphasize following observations. Archbishop's missionary activity was begun at the beginning of his ministry, which has a multiple typology and motivation: the reunification, unity in Christ, unity in peace. Missionary imperative of metropolitan Platon (Horodetsky) is known by peaceful methods and was aimed at the unity of society as people of God.

An anti-sectarian apologetical mission in the Diocese of Kyiv was for the first time founded by Metropolitan Platon (Horodetsky). The purpose of the article is to study the process of confrontation sectarianism in Ukraine during the period of the Kyiv Metropolitan Platon (Horodetsky) which understanding in all possible depth will allow a much better judge the overall missionary activities of the Orthodox Church in Ukraine.

Keywords: metropolitan Platon (Gorodetsky), Kyiv Diocese, Orthodox Church, clergy, orthodox mission, administrative, religious education directions, ecumenism, (of XIXth century).